

FINANCIËLE INSTRUMENTEN : GETROUW BEELD EN BOEKHOUDKUNDIGE PRINCIPES ¹

Bruno COLMANT

Auditeur-generaal bij de BBL

Doctor in de Bestuurswetenschappen (ULB)

Lid van de Hoge Raad voor de Financiën

Belastingconsulent

De evolutie van de financiële praktijken van de Belgische ondernemingen kadert in een mondiale evolutie die ertoe strekt, door middel van financiële instrumenten, beheersinstrumenten op maat van hun bijzondere doelstellingen na te streven. In het spoor van deze evolutie hebben de afgeleide financiële instrumenten zich geleidelijk aan ontwikkeld.

Deze ontwikkeling van de financiële technieken komt niet tot uitdrukking in de aanpassing van de boekhoudkundige waarderingsregels die thans in de Belgische niet-financiële handels- en nijverheidsondernemingen van kracht zijn.

Toch is het Belgisch boekhoudrecht geëvolueerd sinds de inwerkingtreding ervan, geconcretiseerd door de goedkeuring van de Wet van 17 juli 1975 ² en de ondertekening van het voornaamste uitvoeringsbesluit ervan, met name het KB van 8 oktober 1976 met betrekking tot de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen ³.

Immers, terwijl de eerste tien jaar van het Belgisch boekhoudrecht voornamelijk gekenschetst werden door de invoering van de oorspronkelijke bepalingen van het KB van 8 oktober 1976, werden de volgende vijftien jaar hoofdzakelijk gekenmerkt door de toenemende aanwinst vanuit een andere bron van het Belgisch boekhoudrecht,

met name de Adviezen van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen (CBN), evenals door de opkomst van sectoriële boekhoudkundige regelgevingen, inzonderheid inzake de Belgische kredietinstellingen en verzekeringsondernemingen.

Gelet op het feit dat het merendeel van de gesofistikeerde financiële instrumenten pas tijdens de laatste twee decennia tot ontwikkeling kwamen, was het bijgevolg vooral aan de CBN om antwoorden te formuleren op de vragen naar boekhoudkundige normalisatie vanwege de Belgische financiële sector, die aan dit instituut werden gesteld onder de vorm van verzoeken om advies over financiële instrumenten.

De door de CBN geformuleerde adviezen laten echter niet toe er een globale en samenhangende boekhoudkundige behandeling voor het geheel van de door de Belgische ondernemingen verkregen of uitgegeven financiële instrumenten uit af te leiden, omdat sommige ervan niet over boekhoudkundige waarderingsregels beschikken die aangepast zijn aan de aard van hun financiële modus operandi.

De boekhoudkundige verwerking van financiële instrumenten overeenkomstig de reglementaire en normatieve bepalingen die van toepassing zijn op de Belgische handels- en nijverheidsondernemingen, vertoont trouwens onsamenhangendheden die, in bepaalde gevallen, de overheersende reglementaire vereiste van de boekhouding, met name de weergave van een getrouw beeld van de vermogenspositie van een onderneming, in het gedrang kunnen brengen.

Deze vertekening van het getrouwe beeld wordt veroorzaakt door het gebrek aan neutraliteit van de boekingen

¹ Deze bijdrage is voornamelijk geput uit de door de auteur aan de Ecole de Commerce Solvay (ULB) verdedigde doctoraats thesis in de Bestuurswetenschappen, die in april 2001 bij de Editions Larcier werd gepubliceerd onder de titel "Le Droit Comptable Belge applicable aux instruments financiers".

² Wet van 17 juli 1975 op de boekhouding en de jaarrekening van de ondernemingen (B.S. van 4 september 1975).

³ B.S. van 19 oktober 1976, zoals gewijzigd onder meer door de KB's van 27 december 1977, 14 februari 1979, 12 september 1983, 5 maart 1985, 6 november 1987, 6 maart 1990, 30 december 1991, 3 december 1993 en 4 augustus 1996, waarnaar verder in deze bijdrage wordt verwezen als "KB van 8 oktober 1976".

ten opzichte van, onder meer, de wettelijke en/of contractuele kwalificatie van de financiële instrumenten, ondanks vergelijkbare financiële formuleringen. Het gebrek aan neutraliteit vervalst de finaliteit van de boekhouding, en deze is het waarderen van de prestatie en de vermogensschommelingen van een onderneming, en niet, in voorkomend geval, ertoe bij te dragen.

Het Belgisch boekhoudrecht lijdt dus aan een gebrek aan volledigheid en samenhang op het stuk van de boekhoudkundige verwerking van de financiële instrumenten.

Deze vaststelling kadert in de onderkenning van twee boekhoudkundige stromingen, met name de Angelsaksische boekhoudkundige stroming en de Europese boekhoudkundige stroming.

De Belgische boekhoudkundige reglementering en normalisatie, die kaderen in de Europese boekhoudkundige stroming, worden gekenmerkt door een gebrek aan gradatie op het stuk van de boekhoudkundige principes, waaruit het gebrek aan volledigheid en samenhang van de financiële boekingen voor de handels- en nijverheidsondernemingen voortvloeit. Deze situatie houdt onder andere verband met het feit dat de CBN, in aanvulling op de Belgische boekhoudreglementering, geen conceptueel framework heeft uitgewerkt met de bedoeling onder meer boekhoudkundige definities op het gebied van de financiële instrumenten te verschaffen en de gradatie van verscheidene boekhoudkundige principes die van toepassing zijn op de boekhoudkundige verwerking ervan toe te lichten.

Meer bepaald leidt het dictaat van de Belgische boekhoudkundige principes, waaraan een vrijwel identiek belang wordt toegekend, tot een conflict tussen, enerzijds, het boekhoudkundig principe dat rekening moet worden gehouden met de kosten en opbrengsten (dat de toerekening van de kosten en opbrengsten aan de resultatenrekening met inachtneming van hun invloed op het vermogen in de loop van het boekjaar oplegt) en, anderzijds, het boekhoudkundig principe van de realisatie (dat voor financiële instrumenten de toerekening van een opbrengst aan de resultatenrekening ondergeschikt maakt aan de vaststelling van een zekere vordering of een schuldvermindering).

Dit gebrek aan gradatie tussen boekhoudkundige principes wordt weerspiegeld in de onmogelijkheid om financiële gelijkwaardigheden tussen bepaalde categorieën financiële instrumenten, die door het Belgisch boekhoudrecht autonoom worden opgevat, boekhoudkundig weer te geven.

1. Getrouw beeld

Het oogmerk van de jaarrekening van een onderneming is een getrouw beeld te geven van de financiële positie van de onderneming, van haar vermogen en haar resultaten.

De vereiste van getrouwheid van het beeld van de jaarrekening wordt verklaard vanuit de als algemeen aanvaard

beschouwde boekhoudkundige principes en de eruit voortvloeiende boekhoudkundige waarderingsregels.

De handelwijze die aan de grondslag ligt van de vaststelling van boekhoudkundige principes is inductief want ze zijn nergens a priori bepaald. Ze zijn gesproten uit de boekhoudkundige praktijk waarin de principes voor onveranderlijke normatieve gegevens staan.

Het begrip getrouw beeld wordt in België nochtans niet door de boekhoudreglementering gedefinieerd. Het wordt traditioneel afgeleid uit de vereiste dat de jaarrekening een beeld van de onderneming moet geven zoals dat voortvloeit uit de toepassing van de boekhoudwet.

De Belgische boekhoudkundige vereiste van een getrouw beeld houdt in dat alle wettelijke en reglementaire bepalingen zijn nageleefd bij de opneming en de verwerking (om het met de woorden van een waarderingsmethode te zeggen die door het boekhoudrecht wordt aanvaard) van de gegevens van een onderneming en dat de jaarrekening de gebruikers hiervan relevante informatie verschaft.

Deze vereiste stemt overeen met de idee van een “objectieve getrouwheid”, die nauw aanleunt bij het Angelsaksische begrip fairness. Men onderscheidt drie reglementaire functies die verbonden zijn met de Belgische boekhoudkundige vereiste van een getrouw beeld, met name :

- een aanvullende functie die aanleiding geeft tot de verplichting, in bijlage bij de jaarrekening, de informatie te verstrekken die noodzakelijk is voor een getrouw beeld van het vermogen, van de financiële positie en van de resultaten van de onderneming;
- een afwijkende functie die de onderneming toelaat af te wijken van de waarderingsregels bepaald bij het KB van 8 oktober 1976 in de gevallen waarin deze niet tot de nakoming van een getrouw beeld zouden leiden;
- een uitleggende functie in het geval de waarderingsregels die op een boekhoudkundige situatie van toepassing zijn, niet in de reglementering voorkomen.

Sommige auteurs verdedigen evenwel een ruimere interpretatie, die verder gaat dan de naleving van de reglementaire of normatieve bepalingen, van het begrip getrouw beeld. Zij menen dat het informele boekhoudkundig beginsel van de “substance over form” er aan de grondslag van ligt en dat genoemd beginsel tot doel heeft te vermijden dat “het feit zich achter de regel kan verschuilen”.

De formulering van de boekhoudkundige principes is gebonden aan bepaalde sociaal-economische, juridische en fiscale contexten. Deze stemmen in wezen overeen met de Angelsaksische en de Europese boekhoudkundige stromingen. De boekhoudkundige principes zijn, naargelang het geval, regelgevend (in continentaal Europa) of normatief (in de Angelsaksische landen) geformuleerd. Het begrip getrouw beeld is dus geen absoluut of univer-

seel concept, maar moet worden opgevat in verband met het geheel van de regels die in de geografische zone de opstelling van de jaarrekening beheersen.

De voornaamste verschillen tussen de alhier geldende boekhoudkundige reglementering en de Angelsaksische boekhoudkundige normalisaties zijn het gevolg van een verschillende benadering aangaande het tijdstip en het bedrag van de toerekening van de resultaten die door een onderneming kunnen worden afgeleid als in de loop van het boekjaar vastgestelde verarming of verrijking van hun vermogen, met andere woorden op het gebied van de erkenning van de gevolgen van economische gebeurtenissen die de resultatenrekening van een onderneming beïnvloeden.

2. Verschillende boekhoudkundige stromingen

Het in kaart brengen van vier inhoudelijke vectoren die de wijze van boekhoudkundige waardering beïnvloeden, kenmerkt de twee geografische zones, namelijk :

reglementaire controle	◀ vs ▶	professionalisering van het beroep van boekhouder
eenvormigheid	◀ vs ▶	flexibiliteit
conservatisme	◀ vs ▶	optimisme
streven naar betrouwbaarheid	◀ vs ▶	boekhoudkundige transparantie

De kenmerken links zijn eigen aan de Europese boekhoudkundige reglementeringen terwijl de kenmerken rechts in de Angelsaksische benadering tot uiting komen.

Aan de oorsprong van dit verschijnsel ligt het historische karakter van het aandeelhouderschap van de ondernemingen. Te dien aanzien onderscheidt men verschillende wijzen van economische organisatie, en vooral van financiële inbreng aan de ondernemingen. Deze zijn traditioneel gebaseerd op enerzijds de aandelenmarkten (zoals deze van de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk) en anderzijds op een analyse, historisch getoetst aan criteria inzake openbaar of bancaire beheer, van de kredietrisico's bij de toekenning van de middelen (zoals deze van de Europese landen).

Dergelijk onderscheid leidt – in het tweede geval - tot een voorzichtiger boekhoudkundige visie, die minder ruimte laat op het gebied van de boekhoudkundige erkenning van gunstige boekhoudkundige resultaten.

De Europese economieën, die hoofdzakelijk door externe middelen worden gefinancierd, vereisen minder openbaarheid op het gebied van hun financiële staten en staan onder de invloed van een behoudender visie aangaande de boekhoudkundige waarderingsregels met name op het gebied van de historische meetbaarheid van de aan de schuldeisers toegekende waarborgen. In de Europese lan-

den is het boekhoudrecht immers ontstaan uit het bewijsrecht (bewijs tussen kooplieden voor daden van koophandel en bewijs van goede trouw in geval van faillissement).

De Angelsaksische boekhoudkaders daarentegen, geven prioriteit aan de financiële informatie van de aandeelhouders. Vanuit dat oogpunt vereist de Angelsaksische benadering meer boekhoudkundige transparantie (gelet onder meer op de eisen van het aandeelhouderschap, dat essentieel meer in beweging is, wanneer de aandelen van een onderneming op een aandelenbeurs worden verhandeld). Dat brengt een grotere scheiding teweeg tussen enerzijds de jaarrekening bestemd voor de boekhoudkundige informatie van derden en anderzijds de financiële staten bestemd voor de belastingheffing over de resultaten.

Daarnaast kan een onderscheid worden gemaakt tussen de rechtsstelsels van continentaal Europa waar het boekhoudkundig recht in hoofdzaak wordt geformuleerd door de politieke overheid (uitgedrukt door wetten of verordeningen of bij delegatie door een openbare normalisatie-instelling) en de Angelsaksische rechtsstelsels waarin de boekhoudkundige normalisatie van de professionals of van daartoe opgerichte instellingen afhangt.

Dat onderscheid vindt men ook in de juridische context die de wijze van boekhoudkundige waardering beïnvloedt. De Angelsaksische landen die meer gebruik maken van het gewoonterecht en minder wetgeving hebben, hebben minder strakke boekhoudkundige normalisaties ontwikkeld. Vanuit historisch oogpunt is het in die landen, waar de opstelling van de jaarrekening traditioneel los stond van de opmaak van een fiscale balans, dat de boekhoudkundige doctrine het sterkst is geëvolueerd.

Op grond van deze uiteenlopende boekhoudkundige benaderingen kunnen de Angelsaksische en de Europese boekhoudkundige visies respectievelijk als economisch en patrimoniaal worden aangemerkt.

3. Uiteenlopende visies op de boekhouding

De uiteenlopende Angelsaksische en Europese boekhoudkundige oriëntaties komen tot uiting in het gebrek aan eenheid over het begrip boekhoudkundige registratie. Deze vaststelling kadert in de tendens die in de boekhoudkundige conceptuele kaders van de ontwikkelde landen heerst om de taak van de boekhouding steeds minder te zien als maatstaf van de kosten maar de boekhouding veeleer te benaderen als dienende om waarden te meten.

In het spoor van de normatieve boekhoudkundige kaders die hoofdzakelijk gericht zijn op het verschaffen van informatie aan de aandeelhouders van de ondernemingen, gaan de Angelsaksische landen geleidelijk over tot een boekhoudkundige normalisatie die veeleer de bovenhand geeft aan de boekhoudkundige vertaling van waarden dan van kosten. De Angelsaksische boekhoud-

kundige kaders, die uitdrukkelijk gericht zijn op informatieverstrekking aan de aandeelhouders, gaan dus geleidelijk over tot het boekhoudkundig waarden van het vermogen en van de resultaten van de onderneming ten aanzien van de waarde die eraan wordt toegekend door de markt(en) waarop de aandelen ervan in voorkomend geval worden verhandeld.

De Europese economische organisatie methoden handhaven te dien aanzien een historische visie betreffende het begrip boekhoudkundige registratie, met name als overheersende verwijzing naar de boekhoudkundige inventariswaarde, terwijl de economieën die een hogere graad van economische vrijheid genieten (zoals deze van de Verenigde Staten), berusten op de onzekerheid en op de vaststelling van opeenvolgende evenwichten die de continue en wisselende vorming van de waarde van de financiële instrumenten weerspiegelt.

De boekhoudkundige registratie van waarden als maatstaf van boekhoudkundige inventaris, laat in de resultatenrekening en in het eigen vermogen van de onderneming een waardering van de schommeling van het vermogen van de aandeelhouders optekenen, ongeacht het verdwijnen van de betrokken posten uit het balansvermogen, terwijl het gebruik van kosten als maatstaf van boekhoudkundige inventaris, de resultatenrekening en het eigen vermogen beperkt tot een waardering van de eventuele toekenningen (dividenden, tantièmes) waartoe de onderneming in voorkomend geval kan overgaan.

Deze situatie weerspiegelt, in tegenstelling tot de Angelsaksische landen, de wetgevende en verordenende oorsprong van de boekhoudkundige voorschriften, de koppeling van de boekhouding aan het vennootschapsrecht en het oogmerk de schuldeisers van de onderneming te beschermen, zulks vanuit een oogpunt van voorzichtigheid op gebied van de historische maatstaf van de door laatstgenoemde verleende waarborgen.

Het doel van de boekhouding in de Europese landen wordt derhalve mede bepaald door de graad van vermogen van de ondernemingen hun contractuele verbintenissen na te komen. De Europese boekhoudkundige stroming bevoordeelt het waarden van de interne economie van de onderneming en de rangschikking van de boekhoudkundige historische feiten. Ze houdt een dubbelzinnigheid in stand bij het waarden van het vermogen en de resultaten van de onderneming, enerzijds door de boekhoudkundige inventariswaarde en anderzijds door de waarde die eraan wordt toegekend door de markt(en)

De geleidelijke
uitbreiding van het begrip
permanente waardemeting
en de weerslag ervan,
middels boekhoudkundige
waarderingsregels van
het type "fair value",
lijkt op termijn
onvermijdelijk.

waarop de effecten ervan eventueel worden verhandeld.

Deze dubbelzinnige situatie komt ook tot uiting in de chronologie van de wettelijke en reglementaire vereisten op het stuk van de opstelling van de jaarrekening.

De Angelsaksische eis boekhoudkundige informatie als beursinformatie te verschaffen, heeft vaak aanleiding gegeven tot het vaststellen van boekhoudkundige normen. Het is trouwens naar aanleiding van de afkondiging van de Amerikaanse federale wetten op de uitgifte en de verhandeling van effecten dat de Securities and Exchange Commission in 1939 de Amerikaanse beroepsfederatie van de accountant, het American Institute of Certified Public Accountants, aanwees voor de uitvaardiging en de invoering van boekhoudkundige re-

gels. In 1973 werd dit instituut van deze taak ontheven en werd de Financial Accounting Standards Board de leidinggevende referentie om de principes en de regels van de boekhoudkundige waardering vast te stellen.

In de Europese landen daarentegen, kaderen de boekhoudkundige regelgevingen in het vennootschapsrecht, dat oorspronkelijk gericht was op het verschaffen van jaarlijkse boekhoudkundige informatie door de raad van bestuur aan de algemene vergadering van de aandeelhouders. De eisen om op geregelde tijdstippen beursinformatie te verschaffen, werden in continentaal Europa geformuleerd na de wetgeving op het stuk van het boekhoudrecht.

4. Boekhoudkundige principes

Deze situatie komt tot uiting op het gebied van de boekhoudkundige principes waaraan, niettegenstaande ze in alle regelgevingen en normalisaties van de ontwikkelde landen op vergelijkbare wijze zijn geformuleerd, naargelang de geografische zone, verschillende overheersende gevolgen worden toegekend.

Afgezien van de nuances die binnen de nationale boekhoudkundige normalisaties of regelgevingen kunnen voorkomen, worden de twee boekhoudkundige stromingen gekenmerkt door een verschillende gradatie van de boekhoudkundige principes :

- de Angelsaksische boekhoudkundige strekking pleit voor de prioriteit van het boekhoudkundig principe

dat rekening moet worden gehouden met de kosten en opbrengsten van het boekjaar, terwijl

- de Europese strekking een overheersende benadering van de principes van de historische kostprijs en de materiële realisatie gebaseerd op een algemene boekhoudkundige verplichting tot voorzichtigheid aanbeveelt.

Volgens het boekhoudkundig principe dat rekening moet worden gehouden met de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op het boekjaar, dat in de Angelsaksische landen overheerst, moeten – wat de boekhoudkundige registratie in de resultatenrekening betreft – de kosten en opbrengsten aan het boekjaar worden toegerekend waarop ze betrekking hebben, rekening gehouden met een breekpunt in de tijd, wegens de vereisten van de afsluiting van de balans. Het zijn niet de ontvangsten of uitgaven in verband met de boekhoudkundige opbrengsten of kosten, meer veeleer de, eventueel latente, effecten op het vermogen van de kosten en opbrengsten die de chronologie van de toerekening ervan aan de resultatenrekening bepalen. Dit boekhoudkundig principe vormt één van de criteria van de homogeniteit van de boekhoudkundige informatie ten aanzien van de tijdsbepaling ervan. Het stemt overeen met de fundamentele vereiste van een boekhouding inzake verbintenissen.

Het boekhoudkundig principe van de realisatie van zijn kant, licht de chronologie van de gunstige vermogenstoerekeningen toe. Het heeft voornamelijk tot doel het tijdstip waarop een opbrengst boekhoudkundig moet worden geregistreerd vast te stellen, door deze opbrengst aan een boekjaar te koppelen. De toepassing van het realisatieprincipe van de opbrengsten geeft aanleiding tot de boekhoudkundige vereiste dat enkel gerealiseerde (of, volgens de boekhoudkundige terminologie “verkregen”) opbrengsten - met name dewelke overeenstemmen met de vaststelling van een zekere vordering of schuldvermindering – op de afsluitdatum van het boekjaar aan de resultatenrekening van de handels- en nijverheidsondernemingen mogen worden toegerekend.

Deze onderschikking van de erkenning van een boekhoudkundige opbrengst aan de vaststelling van een zekere vordering, vindt zijn oorsprong in de dwingende regelgeving van boekhoudkundige voorzichtigheid, die, ten einde de schuldeisers van de onderneming te beschermen, ertoe strekt te vermijden dat nog niet gerealiseerde (of latente) opbrengsten aan de aandeelhouders zouden worden uitgekeerd.

Opmerkelijk is dat het in de Europese landen overheersende boekhoudkundig realisatieprincipe – dat de erkenning van een boekhoudkundige opbrengst in de resultatenrekening ondergeschikt maakt aan de vaststelling van een zekere vordering – in de boekhoudkundige omzetting die eruit voortvloeit, een voorkeurbehandeling geeft aan de winst van de toekomstige aandeelhouders van de onderneming, en een nadelige behandeling voorziet voor de huidige aandeelhouders ervan.

Een ruimere interpretatie van het realisatieprincipe houdt trouwens verband, niet met het tijdstip van de toerekening van de opbrengsten in de resultatenrekening, maar met de bestemming ervan, met name met de aanwending van deze opbrengsten. Te dien aanzien zijn er in het Belgische vennootschapsrecht verscheidene bepalingen die perken stellen aan de winstuitkering.

5. Toepassing op de financiële instrumenten

Zowat vijftien jaar geleden begonnen de Belgische monetaire en financiële markten structurele wijzigingen te ondergaan, in gang gezet door de dereglementering en de despecialisatie van de financiële instellingen.

De dereglementering strekte ertoe het wetgevend en verordenend kader dat de activiteiten van de bank- en verzekeringssectoren beperkte, geleidelijk aan te versoepelen.

De despecialisatie van haar kant, heeft een toenemende overlapping tussen de activiteiten van de verschillende financiële ondernemingen zoals de kredietinstellingen en de verzekeringsondernemingen teweeg gebracht.

Een andere evolutie die het Europees financieel landschap compleet veranderde, is de desintermediatie. Dit begrip kan worden opgevat als een vermindering van de geldstromen die het balansbeheer van de kredietinstellingen passeren.

Deze verschijnselen werden nog verstrekt door de ontsluiting van de Europese markten wat het aanbod van financiële diensten betreft en door de integratie van de monetaire politiek die de invoering van de euro voorafging. Het groeiend aanbod van financiële instrumenten heeft de handels- en nijverheidsondernemingen in staat gesteld hun financieel beheer te verfijnen.

Bepaalde “nieuwe” financiële producten, die in de jaren zeventig door de kredietinstellingen vertrouwelijk werden aangeboden aan geïnitieerde financiële instellingen, werden geleidelijk aan als afgeleide financiële instrumenten aangemerkt, waarvan het gebruik door de invoering van de beursmarkten en de inbreng van de technologie sindsdien werd vereenvoudigd.

De meest courante afgeleide financiële instrumenten beantwoorden aan de eisen van de beleggingsbeheerders drie risico's in verband met het financieel beheer beter te beheersen, met name het risico van de schommeling van de rentevoeten, het risico van de koersschommeling van de buitenlandse deviezen en het risico van de wijziging van de waarde van de aandelen, van de prijzen van de grondstoffen of van enig ander actiefbestanddeel (vaak aangeduid als “marktrisico”). Het gebruik van deze instrumenten maakt het mogelijk dergelijk risico op een derde partij af te wentelen. Het gebruik van afgeleide financiële instrumenten om het hoofd te bieden aan voornoemde risico's, betekent niet dat deze instrumenten, afzonderlijk genomen, zelf risico-loos zijn. De risico's eigen aan afgeleide financiële instru-

menten, op zichzelf beschouwd, verschillen niet van deze in verband met de klassieke financiële instrumenten. Inzonderheid betreft het kredietrisico's, marktrisico's, renterisico's, wisselkoersrisico's, liquiditeitsrisico's, operationele risico's, boekhoudkundige risico's en juridische risico's.

Afgeleide financiële instrumenten zijn, vaak bilaterale, overeenkomsten, die de eigenschap vertonen hun werkwijze te baseren op (of "af te leiden" van) de structuur van actiefbestanddelen of van veeleer klassieke financiële parameters (onderliggende activa, waarden of ook parameters genoemd), zoals deviezen, aandelen, rentevoeten, beursindexen, enz. Ze kunnen worden gedefinieerd als overeenkomsten waarvan de waarde afhangt van een toekomstig actiefbestanddeel, van een index of van een onderliggende rentevoet.

Deze onderliggende activa zijn het aleatorisch gegeven van het afgeleid financieel instrument, aangezien de toekomstige waarde ervan bij het sluiten van de overeenkomst niet gekend is.

Theoretisch is er geen enkele beperking wat de keuze van de onderliggende waarde betreft, aangezien de moderne financiële technieken, die voornamelijk worden toegepast binnen georganiseerde beursmarkten, de afwikkeling van de overeenkomst niet meer afhankelijk stellen van de eventuele fysieke levering van het onderliggend actiefbestanddeel, maar een nettoregeling in geld mogelijk maken, die in de Angelsaksische financiële terminologie cash settlement wordt genoemd.

Een afgeleid financieel instrument kan zelf het onderliggend financieel actiefbestanddeel van een ander als nog meer gesofistikeerd beschouwd financieel instrument vormen.

De afgeleide financiële instrumenten hebben, wegens hun bijzondere kenmerken, een, tot dusver in België niet vervulde, vraag naar geëigende concepten op het gebied van de boekhoudkundige principes en waarderingsregels – en bijgevolg op het gebied van de toerekening van de kosten en opbrengsten ervan in de resultatenrekening – doen ontstaan. Deze boekhoudkundige tekortkoming is het gevolg van het gebrek aan reglementaire en normatieve bepalingen ter zake, terwijl de vereiste van een getrouw boekhoudkundig beeld zelf de toepassing van bepalingen van het boekhoudrecht inhoudt.

Deze boekhoudkundige tekortkoming en de eventuele eruit voortvloeiende vertekening van het getrouw beeld van de jaarrekening,

brengen de informatie van de aandeelhouders en de efficiëntie van de financiële markten in het gedrang.

De efficiëntie van de markten eist dat alle beschikbare informatie betreffende een financieel actiefbestanddeel onmiddellijk wordt geïntegreerd in de prijs van dat actief. Sommige gevallen zijn gekoppeld aan de formulering van de hypothese van de efficiëntie van de financiële markten, waaronder de beschikking, voor de marktdeelnemers, van kosteloze, beschikbare en betrouwbare informatie.

De vertekening van het getrouw beeld van de boekhouding zou de betrouwbaarheid en de representativiteit van de boekhoudkundige informatie kunnen verminderen en een toestand van asymmetrie doen ontstaan tussen enerzijds de bedrijfsleiders van een onderneming en anderzijds de deelnemers aan de financiële markten.

Vanuit dat oogpunt zou deze vertekening marktdeelnemers die nalaten gebruik te maken van de gepubliceerde boekhoudkundige informatie, tot verkeerde besluitvorming kunnen aanzetten of de financiële markten ertoe brengen onzekere boekhoudkundige informatie in hun beurskoersen op te nemen.

Betere boekhoudkundige informatie daarentegen, kadert in de aanbevelingen geformuleerd op het stuk van "corporate governance".

Voorts blijkt dat de boekhoudkundige registratie van financiële instrumenten, overeenkomstig de Europese reglementaire en normatieve bepalingen, onsamenhangendheden vertoont die, onder bepaalde omstandigheden, de primordiale vereiste van de boekhouding, met name een getrouw beeld geven van de vermogenspositie van de onderneming, in het gedrang brengt.

Deze vertekening van het getrouw beeld is het gevolg van het gebrek aan neutraliteit van de boekingen, ten aanzien onder meer van de wettelijke en/of contractuele kwalificatie van de financiële instrumenten, spijs vergelijkbare financiële formuleringen. Het gebrek aan neutraliteit vervalst de finaliteit van de boekhouding, en deze is het meten van de prestatie en de vermogensschommelingen van een onderneming, en niet, in voorkomend geval, ertoe bij te dragen.

Te dien aanzien zou, met betrekking tot de boekhoudkundige registratie van financiële instrumenten, het boekhoudkundig principe dat rekening moet worden gehouden met de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op het boekjaar de bovenhand moeten hebben.

De ecologie van de boekhouding streeft derhalve naar meer relevantie van de informatie die door de boekhouding wordt verstrekt ten behoeve van alle stakeholders. Vanuit dat oogpunt zullen de Europese en Amerikaanse boekhoudsystemen de patrimoniale en economische doelstellingen van de boekhouding waarschijnlijk doen samenvloeien in een gemeenschappelijke vereiste van behoorlijke informatie.

Immers, het boekhoudkundig realisatieprincipe is in wezen in tegenspraak met het principe dat rekening moet worden gehouden met de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op het boekjaar, want het verbiedt de opnemings in de resultatenrekening van latente opbrengsten, met name dewelke niet overeenstemmen met de vaststelling van een zekere vordering. Deze impliciete ondergeschiktheid van het principe dat rekening moet worden gehouden met de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op het boekjaar aan het realisatieprincipe, brengt onsamenhangendheden op het gebied van de boeking van de financiële instrumenten teweeg.

De tegenspraak tussen beide boekhoudkundige principes is wel minder uitgesproken inzake de financiële kosten als inzake de financiële opbrengsten.

Op het gebied van de toerekening van de boekhoudkundige kosten aan de resultatenrekening, is het verband van de kosten met het boekjaar niet ondergeschikt aan de vaststelling van een zekere schuld. Immers, de kosten worden zowel aan de resultatenrekening toegerekend als het zekere dan wel onzekere kosten zijn. Met ander woorden moeten zowel gerealiseerde als latente kosten aan de resultatenrekening worden toegerekend. De toerekening van de opbrengsten aan de resultatenrekening is echter beperkt tot opbrengsten die overeenstemmen met zekere Vorderingen, met name gerealiseerde en geen latente opbrengsten. Het conflict tussen de boekhoudkundige principes betreft dus enkel de latente boekhoudkundige opbrengsten.

De dominantie van het realisatieprincipe in het merendeel van de Europese boekhoudreglementeringen is trouwens niet even sterk voor alle financiële instrumenten. De toepassing ervan is veel strikter voor niet vastrentende effecten dan voor vastrentende effecten.

De reglementaire tweespalt die een andere conceptuele behandeling voorziet voor vastrentende effecten dan voor niet-vastrentende effecten, brengt ten dien aanzien boekhoudkundige onsamenhangendheden teweeg.

6. Uiteenlopende formuleringen van de boekhoudkundige principes

Deze vaststelling noopt ons tot meerdere meer genuanceerde formuleringen van de boekhoudkundige principes op het stuk van de financiële instrumenten, namelijk twee interpretaties (die vreemd zijn aan de reglementaire of normatieve definities) van het boekhoudkundig realisatieprincipe (namelijk de materiële en de immateriële realisatie) en drie interpretaties van het boekhoudkundig principe dat rekening moet worden gehouden met de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op het boekjaar (de zwakke, gematigde en strikte toepassing ervan).

De materiële realisatie stemt overeen met het positief resultaat van een financiële verrichting gemeten ten aanzien van de geldstromen en gekenmerkt door de vaststelling van een zekere vordering (of schuldvermindering). Ze is een begrip

dat vreemd is aan het boekhoudkundig opzet, met name de uitvoering van de verrichting en, in voorkomend geval, aan de wijzigingen van dat opzet. Het begrip materiële realisatie stemt overeen met het boekhoudkundig realisatieprincipe, zoals het voorkomt in het merendeel van de Europese boekhoudkundige reglementeringen.

De immateriële realisatie van haar kant, erkent in de resultatenrekening boekhoudkundige opbrengsten die nog niet zijn gerealiseerd in functie van geldstromen, met andere woorden latente opbrengsten. Ze heeft hoofdzakelijk de bedoeling de periodieke boekhoudkundige winst van een verrichting uit te drukken, rekening gehouden met een balans opgesteld volgens de regels van een boekhoudkundig breekpunt in de tijd. De immateriële realisatie vloeit derhalve niet voort uit economische handelingen, maar uit de toepassing van boekhoudkundige conventies. De boekhoudkundige uitdrukking van de immateriële realisatie wordt in het Belgisch boekhoudrecht doorgaans niet aanvaard.

Drie interpretaties van het boekhoudkundig principe dat rekening moet worden gehouden met de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op het boekjaar stemmen overeen met deze twee vormen van realisatie.

Een eerste formulering van het boekhoudkundig principe dat rekening moet worden gehouden met de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op het boekjaar, in strikte vorm, komt erop neer dat rekening wordt gehouden met de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op het boekjaar, ongeacht de materiële realisatie van de betrokken financiële instrumenten, met ander woorden in de context van een immateriële realisatie. Dit is de overheersende interpretatie in de Angelsaksische landen voor wat de financiële instrumenten betreft. In het Belgisch boekhoudrecht wordt ze toegepast in een beperkt aantal afwijkende normatieve voorschriften.

De tweede en derde formulering, die we respectievelijk aanmerken als het boekhoudkundig principe dat rekening moet worden gehouden met de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op het boekjaar in de zwakke en gematigde vorm en overheersend zijn in de Europese boekhoudreglementeringen, komen erop neer dat op grond van de historische kostprijs van de betrokken financiële instrumenten met afnemende gestrengheid rekening wordt gehouden met de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op het boekjaar. Deze interpretaties kaderen in de ondergeschiktheid van de erkenning van een boekhoudkundige opbrengst aan de materiële realisatie van de inkomsten en de meerwaarden in verband met de betrokken actief- en passiefbestanddelen. Het onderscheid tussen de zwakke en de gematigde vorm van het boekhoudkundig principe dat rekening moet worden gehouden met de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op het boekjaar, komt overeen met het onderscheid tussen niet vastrentende en vastrentende effecten.

Uitgaande van de diverse formuleringen van de besproken boekhoudkundige principes, hebben we een over-

zicht opgesteld van de overheersende en ondergeschikte boekhoudkundige principes, die we gekoppeld hebben aan de verschillende categorieën van financiële instrumenten waarvan we een financiële nomenclatuur hebben opgesteld.

Deze nomenclatuur werd kritisch onderzocht, onder meer ten aanzien van de gedetailleerde referenties verstrekt door de Amerikaanse en internationale boekhoudkundige normalisaties en door de Franse boekhoudkundige reglementering die van toepassing zijn op financiële instrumenten.

7. Boekhoudkundige oplossingen

De vragen die in deze bijdrage zijn gerezen, noden tot voorstellen met het oog op de oplossing ervan.

De voorgestelde oplossingen zijn van tweeërlei aard, namelijk enerzijds gedeeltelijke (of “halfslachtige”) oplossingen, die de huidige Europese boekhoudreglementering niet op de helling zetten, en anderzijds een globale oplossing die een voorafgaande herziening van de gradatie van bepaalde Europese reglementaire boekhoudkundige principes vereist.

De globale oplossing bestaat in de aanvaarding van de boekhoudkundige waarderingsregel volgens de fair value, niettegenstaande deze onverenigbaar is met de huidige formulering van de vierde richtlijn op het gebied van de boekhouding, waarvan de omzetting geleid heeft tot de opstelling van het merendeel van de Europese boekhoudreglementeringen.

De memorie van toelichting bij het voorstel tot wijziging van de vierde richtlijn definieert de fair value als “de prijs waartegen een actiefbestanddeel kan worden verhandeld of een passiefbestanddeel kan worden geregeld, tussen twee bevoegde en toestemmende partijen die onder normale voorwaarden tot een transactie overgaan.

In de praktijk is er vaak een actieve markt voor de beschouwde instrumenten en zal de juiste waarde overeenstemmen met de marktwaarde”.

De toepassing van de waarderingsregel volgens de “fair value” voltooit de geleidelijke overgang van een boekhouding gewaardeerd tegen historische kostprijs naar een boekhouding tegen marktwaarde. Het gaat derhalve om een belangrijke inhoudelijke evolutie die ertoe strekt de resultatenrekening van de onderneming te zien als de complete waardering van de prestaties van het boekjaar.

De waardering van de activa en passiva tegen “fair value” vloeit voort uit het origineel postulaat dat, als er een voldoende liquide markt aanwezig is, een onderneming op ieder ogenblik en theoretisch in staat is haar vlottende financiële activa zonder koersverstoring te realiseren en haar “niet gerealiseerd of latent” resultaat in gerealiseerd resultaat om te zetten.

De waardering van activa of passiva tegen “fair value” steunt dus op de idee dat een financieel actief- of passiefbestanddeel snel kan worden verhandeld en dat de niet gerealiseerde resultaten in verband met dit actief of passief door middel van een financiële transactie kunnen worden gerealiseerd. Het gaat er dus om de voortdurende en dynamische weerslag van deze financiële instrumenten op de resultatenrekening van de onderneming vast te stellen.

Deze waarderingsregel heeft incidenteel tot gevolg dat de vrijheid van het bestuur van de onderneming wordt beperkt wat het tijdstip van de oplevering van de gunstige resultaten betreft, omdat ze de erkenning van deze resultaten loskoppelt van de eventuele verhandeling van de betrokken financiële instrumenten. Het betreft een evolutie in het spoor van de doelstellingen van “corporate governance” en in de zin van een verbeterde efficiëntie van de financiële markten (met name, onder meer, in de richting van een betere verspreiding van boekhoudkundige informatie).

Het logisch gevolg van het beginsel van de “fair value” is de verplichting de financiële instrumenten als actief- of passiefbestanddeel te boeken, zodra de onderneming zich met een derde medecontractant heeft verbonden.

De boekhoudkundige opbrengsten en kosten in verband met de schommelingen van de “fair value” van de autonoom beschouwde afgeleide financiële instrumenten (met name, deze die geen dekkingsverrichtingen vormen), moeten als actief- of passiefposten van de balans worden aangemerkt en in de resultatenrekening worden tegengeboekt. Volgens de regel van de “fair value” bestaat er derhalve geen enkel inhoudelijk verschil tussen op deze autonome afgeleide financiële instrumenten gerealiseerde en niet gerealiseerde resultaten.

In de praktijk zal de invoering van deze waarderingsregel een breuk vormen met de huidige Belgische boekhoudreglementering die de erkenning van een financieel resultaat

De verbetering en de uniformering van de boekhoudkundige regels zouden de deelnemers aan de financiële markten moeten aanzetten tot besluitvorming die meer belang hecht aan de gebruikmaking van de gepubliceerde boekhoudkundige informatie. Deze houding kadert in de corporate governance, met name de systemen waarmee de ondernemingen worden geleid en gecontroleerd.

ondergeschikt maakt aan de realisatie (of, in reglementaire boekhoudkundige termen “verkrijging”) ervan, dit is in de meeste gevallen met de incassering ervan. In het Belgisch boekhoudrecht is het immers niet toegelaten latente financiële opbrengsten in de resultatenrekening op te nemen, terwijl deze boekhoudkundige erkenning de grondslag vormt van de toepassing van de “fair value”-regel.

De toepassing van de waarderingregel van de “fair value” op de financiële instrumenten door de Belgische handels- en nijverheidsondernemingen, zou in de huidige staat van het Belgisch boekhoudrecht met verscheidene moeilijkheden gepaard gaan.

Deze moeilijkheden zijn de volgende :

- De waarderingregel volgens de “fair value” is onverenigbaar met de boekhoudkundige principes van de historische kostprijs en de materiële realisatie die thans in het Belgisch boekhoudrecht van kracht zijn ingevolge de heersende bepalingen van de huidige formulering van de vierde richtlijn. Deze bepalingen sluiten waarderingmethoden van het type “fair value” uit omdat ze gevaar opleveren voor een niet gerechtvaardigde uitkering van opbrengsten.
- Een tweede reden die zich tegen de invoering van de waarderingregel volgens de “fair value” zou kunnen keren is dat deze regel de aanwezigheid van een voldoende liquide markt veronderstelt, met name een markt waarop een financieel instrument gemakkelijk kan worden verhandeld. Deze liquiditeitsvereiste kadert, in de Europese boekhoudkundige stroming, in het boekhoudkundig voorzichtigheidsprincipe. Deze kritiek op de waarderingregel volgens de “fair value” slaat dus niet op de fundamentele inhoud, maar op de haalbaarheid van het verkrijgen ervan.
- Een derde argument dat zich tegen de toepassing van de “fair value”-regel zou kunnen verzetten, ligt in het feit dat deze regel voor bepaalde hybride financiële instrumenten hun samenstellende bestanddelen moet volgen, hetgeen, in voorkomend geval, een afwijking van de boekhoudkundige uitdrukking van de begrippen “schulden” en “eigen vermogen” ten aanzien van de historische band van de Belgische boekhoudreglementering met het vennootschapsrecht teweegbrengt. Dit argument is zuiver juridisch en houdt geen verband met een boekhoudkundige waarderingregel.
- De toepassing van de waarderingregels volgens de “fair value” zou ongunstige fiscale effecten kunnen sorteren ten name van de betrokken ondernemingen, gelet op de mogelijke belasting van niet gerealiseerde opbrengsten, tenzij een vereiste van fiscale neutraliteit wordt ingevoerd, zoals gepaard ging met de inwerkingtreding van het KB van 8 oktober 1976, dat ipso facto een scheiding tussen het uit de jaarrekening voortvloeiend boekhoudkundig resultaat en de belastbare grondslag in de vennootschapsbelasting inhield. Dit argument is onzes inziens op boekhoudkundig ge-

bied niet doorslaggevend, aangezien het getrokken is uit een gebrek aan fiscale bepalingen.

- De boekhoudkundige rechtsleer heeft tegen de toepassing van de waarderingregel volgens de “fair value” nog andere bezwaren geuit, namelijk :
 - dat geen rekening wordt gehouden met de eigenheden van de handels- en nijverheidsondernemingen voor dewelke activiteiten van financiële bemiddeling en het gebruik van gesofistikeerde financiële instrumenten veelal de uitzondering zijn;
 - de eventuele ongunstige invloed van de “fair value”-waarderingregel op bepaalde bedingen (“convenants”) in de leningscontracten;
 - de verzwaring van de verplichtingen op het gebied van de financiële informatie.

Gelet op het huidige reglementair verbod (voortvloeiend uit het boekhoudkundig realisatieprincipe dat in de meeste landen van continentaal Europa van kracht is) deze waarderingregel toe te passen op de Belgische handels- en nijverheidsondernemingen, pleiten we, als alternatief, voor een gewijzigde versie die we als de waarderingregel volgens de “fair value”, aangepast aan de Belgische boekhoudreglementering, bestempelen.

Deze aangepaste waarderingregel, waarvan de toepassing zou kunnen worden beperkt tot de grote ondernemingen, verschilt hierin van de waarderingregel volgens de “fair value”, dat de latente opbrengsten betreffende bepaalde financiële instrumenten niet in de resultatenrekening worden opgenomen, maar op een afzonderlijke rubriek van het boekhoudkundig eigen vermogen, bijvoorbeeld gekwalificeerd als “herwaarderingreserve”, worden geboekt. Deze methode zou dus neerkomen op de invoering van een boekhoudkundige waarderingregel volgens de “fair value”, zonder echter de latente opbrengsten ingevolge de toepassing van deze regel in de resultatenrekening op te nemen.

Met andere woorden wordt gedacht aan een toepassing van de “fair value”-regel gericht op de balans, en niet op de resultatenrekening.

Deze boekhoudkundige methode, waarvan het gebruik in het Belgisch boekhoudrecht tot dusver beperkt is tot de registratie van bepaalde latente meerwaarden op financiële vaste activa, zou niet in tegenspraak zijn met de huidige bepalingen van de vierde richtlijn, en inzonderheid met artikel 33, 2., a) en c), ervan, noch met de ontwerpen tot wijziging ervan.

Behalve de verspreiding van boekhoudkundige informatie die waarden in de plaats van kosten tot uitdrukking brengt, zou het voordeel van deze methode een afzonderlijke waardering van de latente opbrengsten inhouden, terwijl, dankzij de bijzondere wijze van toerekening, de belangrijkste rechtvaardigingsgrond van het boekhoudkundig realisatieprincipe (in zijn huidige Belgische formulering), met name het gevaar voor een niet gerechtvaardigde uitkering van opbrengsten, in acht wordt genomen.

Bovendien zou deze methode kunnen tegemoet komen aan de kritiek op de waarderingsregel volgens de “fair value”, gesteund op de opnemingsresultatenrekening van latente opbrengsten vastgesteld op niet liquide financiële instrumenten.

De boeking van de latente financiële opbrengsten onder een bijzondere rubriek van het boekhoudkundig eigen vermogen, zou in de huidige stand van de Belgische wetgeving geen enkele fiscaal effect op de Belgische vennootschapsbelasting mogen hebben.

Conclusies

De boekhoudkundige informatie is doorgaans niet de enige voorstelling van de werkelijkheid, maar veeleer een toelichting, aangepast aan specifieke behoeften, beïnvloed door uiteenlopende contexten van economische, juridische en fiscale aard.

Het Europees boekhoudkundig kader, gesproken uit de omzetting van de vierde richtlijn, heeft zijn beperkingen betreffende de samenhang van de uitdrukking van de financiële instrumenten.

De voornaamste zwakheden van dit boekhoudmodel zijn enerzijds de boekhoudkundige overheersing van de waardering van kosten op de waardering van waarden, en anderzijds het streven naar voorzichtigheid, gesteund op de boekhoudkundige principes van de historische kostprijs en de materiële realisatie, dewelke het voordeel hebben dat ze verifieerbaar zijn, maar ver verwijderd zijn van de actuele waarde.

De tegenstelling tussen de boekhoudkundige waardering van kosten versus deze van waarden, stemt overeen met twee benaderingen volgens dewelke de waarde van een onderneming respectievelijk afhankelijk is van de relevantie van diverse criteria in verband met haar interne economie dan wel van de waardering ervan door de financiële markten.

Het naast elkaar bestaan van de Angelsaksische en de Europese boekhoudkundige strekking, illustreert dat het boekhoudkundig begrip van het getrouw beeld nog niet gestabiliseerd is. Deze situatie komt tot uiting in het gebrek aan een universele formulering wat de doelstelling van de boekhouding betreft, aangezien de vereiste van een getrouw beeld een doelstelling is die moet worden toegelicht in een conceptueel kader.

Vanuit dat oogpunt moeten de globalisatie en de groei van de kapitaalmarkten wel geleidelijk aan het Angelsaksisch boekhoudmodel doordrukken en de traditionele taak van de boekhouding uitbreiden tot een hulpmiddel dat gericht is op het verstrekken van beleidsinstrumenten zowel ten behoeve van de verantwoordelijken van de onderneming als van de aandeelhouders, bestemd om, volgens identieke criteria, de waarde van de onderneming te meten.

De opkomst van de regel van de waardering volgens de “fair value”, die in de Angelsaksische normalisatie op de financiële instrumenten van toepassing is, is slechts een eerste stap in de evolutie van de taak van de boekhouding in de richting van een benaderende meting van de waarde van de onderneming. Deze evolutie kadert in een kwaliteitsverbetering van de boekhoudkundige informatie.

Deze geleidelijke uitbreiding van het begrip permanente waardemeting en de weerslag ervan, middels boekhoudkundige waarderingsregels van het type “fair value”, lijkt op termijn onvermijdelijk.

De ecologie van de boekhouding streeft derhalve naar meer relevantie van de informatie die door de boekhouding wordt verstrekt ten behoeve van alle stakeholders. Vanuit dat oogpunt zullen de Europese en Amerikaanse boekhoudsystemen de patrimoniale en economische doelstellingen van de boekhouding waarschijnlijk doen samenvloeien in een gemeenschappelijke vereiste van behoorlijke informatie.

De verbetering van het getrouw beeld van de boekhouding zou de betrouwbaarheid en de representativiteit van de boekhoudkundige informatie kunnen doen toenemen en de bestaande toestand van asymmetrie tussen enerzijds de bedrijfsleiders van de onderneming en anderzijds de deelnemers aan de financiële markten kunnen doen afnemen.

De verbetering en de uniformering van de boekhoudkundige regels zouden de deelnemers aan de financiële markten moeten aanzetten tot besluitvorming die meer belang hecht aan de gebruikmaking van de gepubliceerde boekhoudkundige informatie. Deze houding kadert in de corporate governance, met name de systemen waarmee de ondernemingen worden geleid en gecontroleerd.

Nog andere factoren pleiten voor deze voorspelbare evolutie, zoals bijvoorbeeld de vraag naar vergelijkbare financiële informatie voor de beleggers en de analisten wegens het stijgend belang van de beurzen in de internationale financiering van de ondernemingen. Een geleidelijke harmonisatie van de boekhoudsystemen zal dus zowel de beleggers, de beurs- en controleautoriteiten als de ondernemingen en de instituten belast met de controle van de jaarrekeningen ten goede komen.

De boekhoudkundige principes en waarderingsregels die van toepassing zijn op de in de balans opgenomen financiële instrumenten zijn dus geen enig en/of universeel begrip.

De positie van het Belgisch boekhoudrecht binnen de Europese boekhoudkundige strekking leidt tot overheersing van het boekhoudkundig principe van de materiële realisatie op het boekhoudkundig principe dat rekening moet worden gehouden met de kosten en opbrengsten die betrekking hebben op het boekjaar.